

Michal Kršek. Systémová kortikoterapie. Průvodce ošetřujícího lékaře

Maxdorf: Praha 2017. 69 s. ISBN 978-80-7345-345-9

Svazek č. 63 řady Farmakoterapie pro praxi vydávané nakladatelstvím Maxdorf Jesenius je útlá knížka o 69 stranách. Zabývá se tématem, které bylo zahájeno právě před 80 lety první izolací čistého nadledvinového glukokortikoidu kortizolu. Tím byla otevřena cesta k poznání fyziologického působení kortikoidů, jejich řízení, využití ve farmakoterapii a k syntéze několika trvale úspěšných syntetických modifikací přirozených kortikoidů. Význam terapie kortikoidy byl záhy rozpoznán a také oceněn, a to Nobelovou cenou pro Kendal a Henche v roce 1950.

Prof. MUDr. Michal Kršek, CSc., předseda České endokrinologické společnosti České lékařské společnosti J. E. Purkyně a přednosta II. interní kliniky 3. LF UK v Praze na Královských Vinohradech má s glukokortikoidy bohaté vlastní zkušenosti – z celého oboru endokrinologie jsou právě nadledviny předním předmětem jeho zájmu diagnostických, léčebných i výzkumných.

Ve své příručce podává čtenáři napřed vysvětlení o účincích kortikoidů a zejména o jejich zpětnovazebném řízení osy hypothalamus-hypofýza-nadledvina. Zdůrazňuje úlohu kortikoidů v působení imunitního systému a účinky těchto hormonů na řízení glukózové homeostázy. Protože ani v syntetických analogiích glukokortikoidů se nejedná nikdy o látky zcela prosté mineralokortikoidního účinku, všímá si poměru těchto dvou základních účinností u jednotlivých kortikoidních přípravků. Mineralokortikoidní účinnost je někdy vítanou součástí efektu v medikaci, např. u Addisonovy nemoci, jindy však může být zdrojem nežádoucích účinků. Upozorňuje také na dělení kortikoidů na krátko–středně- a dlouhodobé preparáty, probírá farmakokinetiku a farmakodynamiku kortizolu a jeho lékové interakce.

Kortikoidy mají velmi široké uplatnění v celé šíři medicíny. Diagnostické využití, např. v dexametazonovém testu pro Cushingův syndrom nebo využití pro hormonální substituci u stavů s adrenální nedostatečností je především v rukou endokrinologů. Ostatní obory využívají spíše protizánětlivé, imunosupresivní, antialergické nebo protistresové účinky. Léčba kortikoidy má v různých

ných oborech své zaběhané režimy, ať se již jedná o léčbu s nízkým dávkováním, jaká je u hormonální substituce, nebo u středně dávkované léčby nebo léčby velkými dávkami u stavů, při níž se kortikoidy stávají lékem život zachraňujícím. Tak je tomu např. u anafylaktického nebo septického šoku, edému mozku nebo laryngu, tyreotoxické nebo addisonské krizi apod. V příručce jsou dále probrány různé léčebné indikace, ale také kontraindikace a možné nežádoucí účinky, kterých není málo a na které je třeba dávat pozor zejména u dlouhodobé léčby, a to i poměrně malými dávkami kortikoidů.

Zvláštní kapitola mezi nežádoucími účinky je věnována útlumu osy hypothalamus-hypofýza-nadledvina, ke kterému dochází zpravidla při chronickém užívání kortikoidů. Náhlé ukončení terapie může pacienta vážně ohrozit, a proto je třeba léčebné dávky postupně snižovat a jejich redukcí neuspěchat. U pacientů dlouhodobě léčených kortikoidy je nutno s útlumem nadledvinové sekrece kortikoidů počítat vždy a s pacientem při mimořádné zátěži jednat jako s hypokortikálním, a proto dávku přiměřeně zvyšovat.

Kontraindikací pro léčbu kortikoidy je poměrně mnoho, včetně těhotenství, aktivní tuberkulózy, aktivního peptického vředu a dalších, které však není nutno striktně dodržovat v případech, v nichž je podání kortikoidů prostředkem k překonání jiných závažných obtíží nebo je přímo život zachraňující.

Farmakoterapie kortikoidy je k dispozici pro lékaře mnoha oborů, je velmi užitečná, ale ne vždy zcela bezpečná, a proto by se ti, kteří ji používají, měli s jejími úskalími dobře seznámit. V tom jim Krškova knížka může být prvním a dobrým pomocníkem.

prof. MUDr. et RNDr. Luboslav Stárka, DrSc.

✉ lstarka@endo.cz

Endokrinologický ústav v Praze

www.endo.cz

Doručeno do redakce 19. 2. 2018

Vítězslav Kolek, Viktor Kašák, Martina Vašáková et al. Pneumologie

Maxdorf: Praha 2017. 3. doplněné a aktualizované vydání. 645 s. ISBN 978-80-7345-538-5

V závěru roku 2017 nakladatelství Maxdorf Jessenius uvedlo na trh již 3. vydání publikace *Pneumologie*. Tato učebnice s krátkým a výstižným názvem se v posledních letech stala ceněným zdrojem informací nejen pro lékaře v přípravě na atestaci, ale i všechny zájemce o aktuální informace z oboru pneumologie a ftizeologie. Poučí studenta medicíny i zkušeného odborníka. Kolektivu tří desítek špičkových českých lékařů pod vedením prof. Vítězslava Kolky, MUDr. Viktora Kašáka a prof. Martiny Vašákové se podařilo v roce 2011 vytvořit publikaci, která se stala rychle velice oblíbenou a uznávanou. O tom svědčí její 2. doplněné vydání v roce 2014, na které nyní navazuje již 3. vydání.

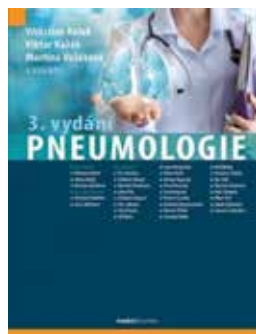
Tvůrci vyslyšeli volání po moderní a komplexní učebnici, která zde v minulosti dlouho chyběla. Představují plicní problematiku v celé šíři a hloubce. Ukazují i směřování oboru a jeho úzké propojení a návaznost na další lékařské specializace. Obdobně jako v každodenní lékařské praxi i na tvorbě této publikace spolupracovali pneumologové spolu s radiology, patology, mikrobiology, imunology, alergology, chirurgy, specialisty z oblasti nukleární medicíny, rehabilitace, pneumoonkologie, intenzivní péče a s mnoha dalšími.

I ve 3. vydání *Pneumologie* se základní osnova členění jednotlivých kapitol včetně barevného rozlišení nemění. Zavedený kolektiv autorů pokračuje v trpělivém vylepšování, doplňování a především aktualizování jednotlivých částí, čímž i zachycují dynamiku oboru. Již prostým pohledem na všechny 3 vydání vedle sebe je zřejmé, že povolené narůstání objemu. Poslední vydání je již v rozsahu 645 stran. I když se jedná o poměrně obsažnou a objemnou knihu, tak stále ještě zůstává dobře použitelná. Odborný text publikace je doplněn velkým množstvím názorného obrazového materiálu a přehledných tabulek.

Čtenář zde nalezne podrobně vysvětleny současné vyšetřovací metody v pneumologii. Seznámí se s širokým spektrem využívaných laboratorních a zobrazovacích metod, s funkčním vyšetřením plic i s moderními endoskopickými technikami.

V kapitole onemocnění dolních dýchacích cest zaujme především současná problematika CHOPN a asthma bronchiale. Nejen precizností zpracování, ale i společenskou závažností. Stejně tak podrobně je zpracována problematika pneumonií nebo intersticiálních plicních procesů, v níž nastal v posledních letech veliký posun v možnostech diagnostiky a léčby.

V souvislosti s migrací národů zůstává stále aktuální kapitola týkající se současné tuberkulózy a jiných my-

kobakterií. Moderní biologická terapie na principu blokády TNFa vysvětluje zájem o latentní tuberkulózu.

Vysokou závažnost pro pacienta mají podrobně rozebraná onemocnění plicního oběhu i všechny stavy s akutní či chronickou respirační insuficiencí. S narůstajícími poznatky přibývá pacientů léčených pro syndrom spánkové apnoe a hypoventilační syndromy. Pro některé typy pacientů a nemocí je potřebná oxygenoterapie. Pro jiné zase chirurgická nebo transplantační léčba, kterým je v publikaci věnován samostatný prostor.

Probírány jsou i poškození plic způsobené zevním prostředím. Neodmyslitelně pak také škodlivost kouření, se kterým se nejčastěji spojuje CHOPN a rakovina plic.

Diagnostika, léčba a komplexní péče o pacienty s nádory plic je nedílnou součástí oboru pneumologie a ftizeologie, která je ve spolupráci s jinými specialisty obvykle řízena pneumoonkologem. V této kapitole zaujme výrazně aktualizovaná současná cílená biologická léčba, a především zcela nově publikované pojednání o imunoterapii karcinomu plic.

Nově je také v rámci intersticiálních plicních procesů doplněna podkapitola s názvem Granulomatózy u primárních poruch imunity.

V části věnované farmakoeconomice lze nalézt pojednávání o mechanismu stanovení cen a úhrad léčiv v České republice.

Rozčlenění jednotlivých kapitol pokrývá celé spektrum současné respirační medicíny. Každá oblast je relativně stručně a jasně, nicméně precizně zpracována k výkladové dokonalosti a nezapomíná zmínit všechny podstatné a nejnovější informace alespoň stručně. Začínající lékař se tak nezahltí přemírou informací a ke zkoušce se mu dostane z informací vše podstatné a aktuálně v oboru dostupné. Zkušený lékař si přečtením naopak relativně rychle oživí vysvětlovanou problematiku a doplní ji o informace, které dosud míjel. V případě zájmu si je pak může cíleně dohledat na internetu nebo ve specializovaných monografiích pro daný segment respirační medicíny. A v tom je tato učebnice výborná.

Závěrem bych chtěl všem autorům poděkovat za velmi zdařilou publikaci.

prim. MUDr. Stanislav Losse

✉ stanislav.losse@fnol.cz

Klinika plicních nemocí a tuberkulózy LF UP a FN Olomouc
www.fnol.cz

Doručeno do redakce 9. 1. 2018

Karel Pavelka, Jiří Vencovský, Ladislav Šenolt et al. Farmakoterapie revmatických onemocnění

Maxdorf: Praha 2017. 347 s. ISBN 978-80-7345-537-8

Do rukou lékařské veřejnosti se dostává nová kniha zkušeného autorského kolektivu pod názvem Farmakoterapie revmatických onemocnění. Od jejího předchozího vydání uplynulo již 12 roků. Za tu dobu urazil obor revmatologie závratný kus cesty. Zejména farmakoterapie revmatických onemocnění prodělává v posledních desetiletích takřka revoluční vývoj. Pochopení etiopatogeneze některých revmatických onemocnění přineslo zásadní zlom v jejich terapii. Dříve převážně symptomatická terapie je nahrazována léčbou, která je prostřednictvím cíleného potlačení zánětu schopna ovlivnit vývoj a progresi revmatického onemocnění.

Moderní, klinicky orientovaný text odráží současné poznatky a trendy v terapii početné skupiny revmatických onemocnění. Doprovází ho řada přehledných ilustrací, tabulek, grafů a fotografií. Kniha je tradičně členěna na část obecnou a speciální.

V obecné části knihy jsou kapitoly věnovány léčbě bolesti, nesteroidním antiflogistikům, syntetickým a biologickým chorobu modifikujícím lékům, imunosupresivním lékům a glukokortikoidům a lékům určeným k léčbě osteoartrózy včetně použití radiofarmak. Obecnou část uzavírá významná kapitola věnovaná problematice farmakoterapie v graviditě a v laktaci.

Speciální část je rozdělena do kapitol zabývajících se farmakoterapií jednotlivých revmatických onemocnění počínaje terapií revmatoidní artritidy a ostatních systémových autoimunitních chorob, přes léčbu spondyloartritid, krystaly indukovaných artritid, artritid asociovaných s infekcí, až po farmakoterapii osteoartrózy, osteoporózy, mimokloubního revmatismu a vybraných vzácných revmatických syndromů.

Kniha je primárně určena všem lékařům, kteří přicházejí ve své každodenní praxi do styku s revmatickými pacienty, na prvním místě samozřejmě revmatologům, ale rovněž internistům, ortopedům a praktickým lékařům. Inspirativní podněty v něm najdou i pracovníci základního výzkumu se vztahem k experimentální revmatologii a k novým léčivům pro revmatické pacienty. Věřím, že kniha Farmakoterapie revmatických onemocnění bude určovat standard léčby v revmatologii v České republice na několik dalších let.

doc. MUDr. Petr Němec, Ph.D.

✉ petr.nemec@fnusa.cz

Revmatologická ambulance II. interní kliniky LF MU a FN u sv. Anny v Brně

www.fnusa.cz

Doručeno do redakce 8. 12. 2017

Alexandra Jirkovská, Jarmila Jirkovská et al. Skupinová edukace diabetiků. Jak na to...

GEUM: Praha 2017. 158 s. ISBN 978-80-87969-33-5

Koncem roku 2017 vyšla v nakladatelství Geum publikace věnovaná skupinové edukaci diabetiků. Je to první vydání takto zaměřeného tématu u nás. Ačkoli právě péče o diabetiky zaznamenává již řadu desítek let význam výchovy a vedení pacienta, a to nejen jako jednotlivce, ale i skupiny diabetiků, tato útlá monografie shrnuje velmi poutavou formou poznatky řady našich diabetologů, psychologů, zdravotníků, edukačních i dietních sester. Do jednotlivých kapitol se tak promítají jejich vlastní zkušenosti, které získali při pořádání vzdělávacích akcí pro skupiny diabetiků.

Můžeme si položit otázku, proč nestačí individuální edukace, proč je žádoucí vytvářet skupiny diabetiků a ty edukovat. Ale již první stránky seznamují čtenáře s významem takto koncipovaného kontaktu s diabetiky a osvětlují, co jim tento způsob podávání informací přináší. Důležité je, jaké metody se používají, jak „vtáhnout“ pacienta do skupiny, vlastní úloha pacienta v programu vzdělávání, jaké jsou psychologické aspekty a současně i pedagogické, komunikační a motivační schopnosti edukátorů. Již samotný pohled na

správně cílenou edukaci ve skupině ukazuje, že i jednotlivý diabetik tam hraje významnou úlohu. Je totiž zdrojem poznatků, které se mohou přenášet na druhé a pro ně může sloužit jako ponaučení. Diabetik přitom srovnává své poznatky s poznatky a zkušenostmi dalších členů skupiny. Jedná se přitom o konkrétní situace z běžného života, které jsou diabetikům blízké, a více si proto mohou odnést pro sebe do budoucna. Je tudíž i jasné, že sestavení skupiny je podmíněno zaměřením dané vzdělávací akce a její přínos hodně závisí na výběru pacientů.

Skupinové edukace mohou mít různou strukturu a jejich praktické provádění vychází z možností edukačního týmu, ale i možností pacientů samotných. Edukace za hospitalizace nebo v ambulantním provozu bývají ovlivněny délkou (např. jednodenní kurzy) nebo náplní (cíleně volené podle zaměření, např. fyzická aktivita, dietní návyky, inzulinové pumpy, kontinuální monitorování glykemií aj). Vedle toho se stále více uplatňují několikadenní edukace pro skupiny, např. víkendové pobyty, které jsou zaměřeny na praktický život pacienta s diabetem. Dalším již leta používaným typem jsou rekondiční pobyty, jichž se účastní někteří pacienti opakovaně.

Tematické zaměření kurzu je významným impulzem pro diabetika, aby se takové akce zúčastnil. Navíc zjiš-

tuje i od jiných pacientů, kteří se podobné edukace účastnili, co bylo přínosem a co by jej mohlo obohatit. Vedle volby témat je důležité celkové uspořádání programu, zejména několikadenní edukace, včetně jejího hodnocení samotnými pacienty. Edukační tým tak získává zpětnou vazbu odrážející i úspěšnost akce a poučení, co je možné vylepšit nebo na co je vhodné se v budoucím kurzu zaměřit.

Tato malá monografie není tudíž teoretickým popisem skupinové edukace, ale velmi praktickou příručkou, do níž jednotliví autoři promítli své vlastní zkušenosti, jak o tom svědčí i poslední část.

Zde může čtenář načerpat poznatky pro vlastní potřebu. Zároveň však z textu získá jednoznačné potvrzení o významu skupinově prováděné edukace, která právě u diabetika má velmi specifické postavení, které bychom sotva našli u jiného onemocnění. Knížka je tudíž doporučenou praktickou příručkou pro zdravotnický tým v péči o diabetiky.

prof. MUDr. Jan Škrha, DrSc.

✉ jan.skrha@lf1.cuni.cz

III. interní klinika 1. LF UK a VFN v Praze

www.nt3.lf1.cuni.cz

Doručeno do redakce 11. 2. 2018

Debora Karetová, Miroslav Chochola et al. Vaskulární medicína

Maxdorf: Praha 2017. 381 s. ISBN 978-80-7345-536-1

Dostává se nám do rukou výborně zpracovaná kniha, která nám překládá plnou šíři cévní problematiky a provede nás všemi oblastmi vaskulární medicíny.

Již po prvním prolistování vás zaujme. Určitě nejen specialisty v angiologii, ale veškerou širokou lékařskou obcí.

Jak je v uvedeno v předmluvě, každý z nás se setkáme s cévními onemocněními. Rozsah cévního systému a rozsah a různorodost jeho postižení z cévních onemocnění činí celomedicínský problém. Četností a vznikem možných komplikací, např. zejména v případech žilní trombózy a jejich následné terapie, zasahují do všech medicínských oborů. Proto může být kniha zajímavá prakticky pro všechny obory, a každý lékař si v ní může najít informace potřebné také pro svou péči o své pacienty.

Jednotlivé kapitoly jsou zpracovány předními odborníky v dané problematice. Jsou přehledně dělené. Praktické jsou rámečky nazvané Minimum pro praxi, které shrnují základní informace z konkrétní kapitoly a pomáhají se

rychle zorientovat v daném problému. Text kapitol obsahuje úvod s jasnou definicí konkrétního onemocnění, dále části věnující se klinickému obrazu, diagnostice a léčbě.

Hlavní autoři a pořadatelé nezapomněli na žádnou součást chorob cévního systému, na jejich základní patofyziologii, projevy, diagnostiku a terapii.

V knize najdeme informace o základní patofyziologii cévních onemocnění, přehledně koncipované seznámení s celou škálou vyšetřovacích postupů u cévních onemocnění včetně vhodných vyšetření la-

boratorních.

Jednotlivé typy onemocnění jsou zpracovány v samostatných kapitolách. Od onemocnění periferních tepen, přes onemocnění karotid, vaskulitidy až po skupinu žilních onemocnění a především hlubokou žilní trombózu a plicní embolii.

Kromě těchto zmíněných jsou zařazeny dále kapitoly o onemocnění renálních tepen, viscerálních tepen, onemocnění aorty, aneuryzmatech, arteriovenózních

zkratech, vaskulárních malformací, vazospastických onemocněních, erektilní dysfunkci, lymfedémech a lipedémech.

Autorům se podařilo na necelých 400 stranách formátu A4 shromáždit rozumné množství potřebných praktických informací.

Vaskulární medicínou se na našem trhu objevila významná publikace se shrnujícím pohledem na komplex

onemocnění rozsáhlého cévního systému, a ve které, domnívám se, najde poučení každý lékař.

prim. MUDr. Ivo Hofírek, Ph.D.

✉ angioclinic.brno@gmail.com

Angiologické pracoviště II. interní kliniky LF MU a FN u sv. Anny v Brně

www.web.fnusa.cz

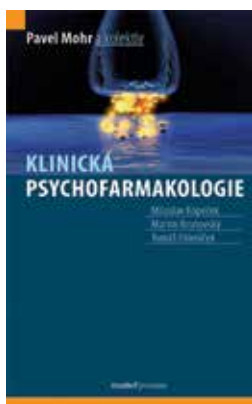
Doručeno do redakce 25. 2. 2018

Pavel Mohr et al. Klinická psychofarmakologie

Maxdorf: Praha 2017. 568 s. ISBN 978-80-7345-546-0

Zřetelný je záměr autorů o prakticky pojatou psychofarmakologii, kterou bude možné mít i v klinické praxi stále při ruce bez nutnosti hledat v knihovně obsáhlou monografii. Tomu odpovídá i členění.

V první části jsou popsány principy farmakoterapie duševních poruch, ve druhé pak léčba ve speciálních situacích. Nejobsáhlejší je část věnovaná farmakologickým profilům jednotlivých psychofarmak, které jsou velmi podrobné, ale přehledné a nezahlcující nadbytečnými informacemi. Následují polékové stavy psychofarmak a jejich terapie se závěrečným oddílem shrnujícím přehled nejdůležitějších lékových interakcí. Důležitá je část týkající se farmakoterapie speciálních situací. Lékaři v praxi často pociťují nejistotu a nedostatek aktuálních informací např. při léčbě těhotných a kojících žen, pacientů s onemocněním ledvin, jater, srdce nebo epilepsií. Na řadu otázek v této kapitole najdou (i díky přehledným tabulkám) rychlou odpověď, což může výrazně přispět k většímu komfortu jak lékařů, tak následně i jejich pacientů.

Kniha zachycuje moderní trendy, např. terapeutické monitorování hladin psychofarmak, přičemž je u každého léku uvedena terapeutická i toxická hladina.

Knihu napsal tým odborníků erudovaných v této oblasti, všichni působí v Národním ústavu duševního zdraví v Klecanech. Autoři jsou nejen výbornými badateli a pedagogy, ale zároveň i zkušenými klinickými pracovníky s bohatými praktickými zkušenostmi. To vše se jim podařilo skloubit do výsledné podoby publikace. Praktický, přehledný a zároveň informacemi nabitý psychofarmakologický manuál v naší od-

borné literatuře dosud chyběl.

doc. MUDr. Jiří Masopust, Ph.D.

✉ masopustj@lfhk.cuni.cz

Psychiatrická klinika LF UK a FN Hradec Králové

www.lfhk.cuni.cz

Doručeno do redakce 12. 2. 2018

David Černý. Princip dvojího účinku. Zabíjení v mezích morálky

Academia: Praha 2016. 224 s. ISBN 978-80-200-2605-7

Stává se, že v záplavě odborných knih, které jsou k dispozici v našich knihkupectvích, přehlédneme titul, který má důležitý obsah. To je důvod, proč s mírným časovým odstupem upozorňuji na publikaci Davida Černého o principu dvojího účinku.

Autor je filozof, který se dlouhodobě zabývá závažnými problémy biomedicíny, konkrétně problematikou kmenových buněk, lidského embrya, umírání a smrti a podobně. Na uvedená témata publikoval samostatné monografie, někdy si jako první autor přizval i spoluautora/y. Předností jeho filozoficky zakončených textů je nejen vysoká odbornost, ale především srozumitelnost, kterou ocení též lékaři, i když lze důvodně předpokládat, že některé pasáže recenzované knihy, pro vzdálenou terminologii přeče jen „přeskočí“.

Publikace čítá 244 stran a je rozdělena do 7 hlavních kapitol. Hned v té první je uveden princip dvojího účinku, klasicky postaveny na 4 základních podmínkách. Jednání musí být dobré, nebo alespoň indiferentní. (1) Intencí, tedy úmyslem jednajícího, je dobrý účinek, a i když špatný předvidá, rozhodně jej nezamýšlí. (2) Rozlišení mezi prostředky a důsledky spočívá v tom, že ty špatné nesmí být prostředkem k dosažení účinku dobrého. (3) A konečně, mezi dobrým a špatným účinkem musí převážet ten dobrý. (4) Lékaři používají v klinické praxi princip dvojího účinku často, neboť vždy zvažují, zda zamýšlená léčba přinese nemocnému prospěch, i za cenu určitého doprovodného diskomfortu. Používají však jinou terminologii (benefit a risk). Právě proto je však mohou zajímat kapitoly (2.–4.), v nichž David Černý prezentuje historický vývoj názorů na uvedený fenomén počínaje učením Tomáše Akvinského až po časově bližší teoretický směr proporcionalizmu. Jeho vznik lze datovat do roku 1965, v němž vyšlo dílo Petera Knauera pod názvem Určení morálního dobra a zla podle principu dvojího účinku.

Autor se pak dále věnuje též dílům nereligiозních autorů. Jmenujme alespoň britského filozofa práva H. L. A. Harta, a britskou filozofku Philippu Footovou. Za zvýšenou pozornost stojí teoretické koncepce jejich americké oponentky J. J. Thomasonové. Ta je totiž autorkou tzv. trolleyologie. Její příklad tzv. splašené tramvaje je totiž výukovou součástí dnešní morální filozofie, protože popsaná dilematická situace je inspirací k úvahám, které je třeba řešit nejlepším z možných a eticky přijatelných způsobů. Lékaře, jistě zaujme právě tato kapitola, s důrazem na opomíjené intence reálného

odborného jednání (kap. 5).

Kapitola 6. se jmenuje Obrana principu dvojího účinku. S odkazem na obecně známá 4 základní pravidla (normy) lékařské etiky Beauchampa a Childresse prezentuje i polemizující názory jiných autorů a přitom všechny vztahuje k principu dvojího účinku. Mimo jiné je probírána i problematika hysterektomie a kraniotomie, a právě tato pasáž je důvodem zvoleného podtitulu. Za mimořádně důležité považuji všechny úvahy o intencích, které konkrétnímu rozhodování předchází a kterým nebývá v případech rozhodování lékařů věnována adekvátní pozornost.

Kapitola 7. je Závěrečným shrnutím pojednané problematiky. Následuje rejstřík a validní seznam odborné literatury. Recenzovanou knihu vřele doporučuji k prostudování.

prof. PhDr. et RNDr. Helena Haškovcová, CSc.

✉ haskovcova@fhs.cuni.cz

Fakulta humanitních studií UK, Praha

www.fhs.cuni.cz

Doručeno do redakce 3. 1. 2018

Adam Doležal. Eutanazie a rozhodnutí na konci života. Právní aspekty

Academia: Praha 2017. 284 s. ISBN 978-80-200-2687-3

Ve své monografii mapuje autor právní úpravu eutanazie (ukončení života na žádost, resp. asistované sebevraždy) ve vybraných státech světa. Přestože legalizace nebo přesněji podmíněná dekriminlizace eutanazie představuje v celosvětovém měřítku stále spíše výjimku, nelze nevidět, že počet zemí, ve kterých k ní bylo přistoupeno nebo je alespoň zvažována, stále narůstá (naposledy např. v australském státě Victoria v listopadu roku 2017). I v České republice je téma stále aktuální, o čemž svědčí i (dle mého názoru zcela nepřijatelně zpracovaný) návrh zákona o důstojné smrti a v poslední době zřejmý (a to i legislativní) zájem o oblast paliativní a hospicové medicíny.

V tomto kontextu představuje monografie Adama Doležala velmi kvalitní příspěvek do odborné diskuse. Autor upozorňuje na nejednoznačnost terminologie užívané v souvislosti s eutanazií různými právními řádů a její možné právní důsledky. Rozpracovává otázku (podmíněné) přípustnosti eutanazie, právní odpovědnosti za takové konání oproti opomenutí vedoucímu ke smrti, otázku příčinné souvislosti, dvojího efektu a další. Podrobně se zabývá i aspekty dosud v české odborné literatuře spíše opomíjenými, jako je intence a její vztah k zavinění.

Zvláštní pozornost je logicky věnována nizozemské právní úpravě, která je více, či méně vzorem pro

legislativní uchopení eutanazie i v jiných zemích (dočasně Severní teritorium v Austrálii, Belgie, Lucembursko). Vedle toho autor nabízí i precizní analýzu rozhodnutí nizozemských soudů, jimiž postupně, ještě před přijetím zákona o kontrole ukončování života a asistované sebevraždy (Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding), došlo k nastavení podmínek pro dekriminlizaci eutanazie. Tento svůj výklad autor doplňuje hodnocením, zda v nizozemské praxi dochází k efektu tzv. kluzkého svahu, kterým je argumentováno odpůrci eutanazie.

Popisem zahraničních přístupů se však autor nevyčerpává, jsou pro něj jen odrazovým můstkem pro rozpravu o současné i možné budoucí české právní úpravě, a to včetně širších bioetických a celospolečenských úvah. Z toho důvodu je kniha, která i přes svou nepopíratelnou vysokou odbornou úroveň nepřestává být čtivou, určena nejen pro právnickou veřejnost, nýbrž pro každého, kdo se zajímá o vztah lékaře a pacienta a problematiku konce života pacienta.

Dr. iur. et JUDr. Helena Krejčíková, Ph.D.

✉ krejcih@prf.cuni.cz

Centrum zdravotnického práva Právnická fakulta UK, Praze
www.prf.cuni.cz

Doručeno do redakce 22. 1. 2018